

MUSIKALEHT

Mart Saar

Meie noodikirjastuse seisukorrast

Juhan Aavik

Hästi korraldatud kirjastuse oludel, otstarbekohaselt organiseeritud nooditurul on kahtlemata väga suur positiivne mõju muusika arenemisele, eriti kunstmuusika loomulikule levinemisele rahva sekka. Ei saa ilma selleta kuidagi tekkida huvi kasvamine laiemates kihtides meie rahvusliku muusika vastu, ei saa ilma selleta kuidagi populaarseks, üldiselt tunnustatud kultuuriliseks tarviduseks me loovmuusika saavutused, ei pääse me muusikaline looming üldsuse asjaks, vaid jääb enam-vähem üksikute omavaheleliseks huvipiirkonnaks. Ometi on rahvuslikul kunstiloomingul, eriti muusikal, väga suur ühiskondlik tähtsus: sellest ammutab jõudu rahvuslik mõte, sellest areneb ja saab vaimlist tuge rahvuslik ühistunne, saavad tiivustatud rahvuskultuurilised sihid ja paleused.

Peame siis oma rahvuskultuuri nimel kõigiti püüdma hoolt kanda oma noodituru otstarbekohase organiseerimise eest, mis väljendub selles, et meil järjest loodud helitööd trükis ilmuks ja tarvitajaid leiaks. Praegune seisukord selle poolest on aga koguni halb. Meie helitöid ei trükita ja kui mõni neist harva ilmub, siis jääb see nii tähelepanematuks, kaob varsti silmapiirilt ning leiab koguni vähe ostjaid. See pole aga sugugi loomulik, sest meil ühest küljest luuakse töid, teisest küljest oleks aga ka tarvidus nende järele.

Võtame näiteks klaverimuusika. Meil õpivad mitmed sajad õpilased sel alal konservatooriumis ja muusikakoolides; tuhanded — kui mitte kümned tuhanded — harrastavad seda kunsti eraõpetuse teel ja kodusel musitseerimisel, kuid kas kuuleme kunagi õpilasõhtutel või muul kontserdil mõnd Eesti klaveritööd. Ei, — sest neid ei saa kätte — pole trükitud, kuna kindlasti ühel ja teisel heliloojal mõni klaveriteos ikkagi on — ja kindlasti hakataks neid rohkem looma, kui neid avaldada saab ja nende järele tarvidus tekib. Ometi oleks see loomulik, et meie rohkearvuline klaveriõpilaste pere võiks oma muusikalist kasvatust saada peale klassika ja teiste klaveriliteratuuri epookide suursaavutuste kõrval ka oma teostes. Sellega läheks muusikalise noorsoo kasvatus rahvuslikus vaimus, mis on ju loomulikuks rahvuskultuuri edenemise tingimuseks ning saaks ärahoitud ebanormaalsed nähtused, oma muusika mittetundmises ja tahtmata ignoreerimises. Nii siis — oma klaveritöid on meil tarvis ja peab hoolitsema, et meil neid sünniks ning esimene eeltinngimus on siin kirjastamine.

Samasugune lugu on meil soololauluga. Ka siin on seisukord imelik. Ühest küljest on lauljate poolt nõudmine nende järele suur, eriti viimasel ajal kontsertide kavadesse ja raadioettekannetesse, teiselt poolt aga leiavad needki vähesed soololaulud, mis trükis ilmunud, koguni vähe ostjaid. See tähendab, et tarvitajate hulk on

liig väike, ehk õigemini öelda — tarviduse rahuldamine koguni puudulik. Meie lauljate keskel tuleb ilmsiks sarnane imelik nähtus, et paljudel neist on kaunis tume ülevaade ka sellestki väikesest literatuurist, mis meil soololaulu alal ilmunud on. Sagedasti võib neilt kuulda küsimist: kust saaks seda ja seda rahvaviisi ettekandmiseks, kuna selgub, et sama viis on kaasmängu seatult trükkis olemas. Millega seda seletada, kas kirjastaja nõrga pakkumisega või lauljate vähesese huviga meie algupärase soololaulu vastu. Vististi mõlemad asjaolud on siin süüdi. Kuid üks asi on ka veel, mis sedagi vähest tarvitamist veel vähemaks teeb: lauljad ei taha heameelega nooti osta, vaid katsuvad läbi ajada laenamise ja jne. Muidugi halvab see veel rohkem läbimüüki ning ei paku mingit välja vaadet kirjastamiseks. Sellepärast meil ka praegu midagi ei ilmu soololaulu alal. Kui meie lauluõpetajad oma õpilaste harimises rohkem Eesti soololaulu käsitaksid, siis oleks kindlasti ka meie lauljad, nende endised õpilased oma literatuurist rohkem huvitatud ning muutuks kindlasti paremaks ka kirjastuse olud sellel alal. Harva kuuleme aga õpilaste õhtutel Eesti rahvaviisi ehk algupärase soololaulu. Sarnane leigus ja ükskõiksus on aga, rääkimata kirjastuse halvamisest, just muusikalise kasvatuse mõttes puudulik ning jätab õpilased sellest, millest nad oma rahvusliku kuuluvuse poolest loomulikult õieti rohkem huvitatud peaksid olema, täiesti ilma. Selles mõttes peaks meie lauluõpetajad omad senised meetodid ja repertuaari küll revideerimisele võtma. Seda nõuab meie muusikakultuuri loomulik areng. Muidugi mõista on seda ju koguni vähe, mis meil soololaulu alal trükkis ilmunud on ja sellele on tarvis leida — alalist perioodilist juurekasvu — selle väitmiseks ma ju võtsingi sule kätte, kuid juurekasv kirjastamise näol on ikkagi ainult siis mõeldav, kui tarvitajad end avaldavad ja ärkavad sellest ükskõik-susest, milles nad senini on uinunud.

Koorilaulu alal on meil võrdlemisi kõige rohkem trükkis ilmunud töid, kuid ka siingi pole alaline juurekasv sugugi üleaurune, kuna järjest kuuleme kooride ja koorijuhtide poolt nõudmist uute — eriti kergemate laulude järele. Nii on ka sellel alal alatine värs-kendamine uute kirjastamiste näol väga tarvilik. Kuid ka siin põrkame sama pahe vastu: uute tööde ostmine on nii väike, et kuidagi ei tasu kirjastuse kulusid, sellepärast ka keegi erakirjastaja sarnase kauba peale enam ei lähe. Ega meie kooridki noote ei taha osta; ostetakse paremal juhusel ainult üks eksemplar ja kirjutatakse ehk paljundatakse sealt maha. Harilikult ei muretseta aga sedagi, vaid laenatakse mõnelt teiselt koorilt algeksemplar ja lastakse sealt kõige suurema rahuga laul paljundada, nagu oleks asi sarnasel kujul kõige loomulikuma lahenduse leidnud. Ometi peitub aga sarnases viisis kõige suurem vaenlane meie uute koorilaulude ilmumisele, nende kirjastamisele. Ei toimi sarnaselt mitte ainult väikesed koorid, vaid ka suured linnade koorid edendavad see-

sugusel viisil meie kirjastuse kriisi ning süvendavad sellega meie üldist noodituru ummikut. Seda aga niiviisi edasi minna lasta ei või ja peaks sellele ükskord lõpp tulema. On selge, et meil siis küllaldaselt ilmuks uusi koorilaule, kui iga koori iga liige trükitud noodist laulaks. Ja selle uuenduse peame läbi viima ning suurematel, iseteadvamatel kooridel olgu selles asjas eestvedamine. Muidugi peaks ka kirjastuse viisid laialdast noodistmist soodustama: laulud peaks ilmuma koguni väikestes kogudes, ehk — mis veel soodsam — koguni üksikult, siis võiks iga koor väikese rahaga omandada just seda laulu, mis talle meeldib, kuna nüüd peab ta ostma mõne üksiku laulu pärast suure kogu, mis kallis ning tõesti ka rahalisi raskusi teeb koorile suure arvu eksemplaride omandamises. Üksikult ilmudes võib aga iga koor valida omale jõukohase ja vastava laulu ja see soodustaks kindlasti nootide suuremat minekut.

Ülaltoodust näeme, kui tarviline on meil noodiliteratuuri alaline juurekasv kirjastamise näol eriti neil kolmel eelmainitud alal. Ja see peaks sündima plaanikindlalt, teatud kava järele, mis ära määraks meie tarbed ja sihid ning mis kujundaks nõnda õelda noodi-kirjastamise poliitika.

Suurtel rahvastel dikteerib elu ise selle õige, otstarbekohase poliitika, sellepärast on seal sarnane kirjastuse asi ka kõik erakätes ja sünnib eraalgatusel. Ometi on ka seal paljud suuremad, soliidimad täiesti kommertsalusel töötavad kirjastuslikud ettevõtted teatud ideeliste sihtidega, mis väga palju kaasa aitavad positiivsele muusika progressile. Nii näiteks Saksamaal Breitkopf-Härtel, Peters ja teised; endisel Venemaal P. Jürgenson ja Belajev. Jürgenson, rahvuse poolest eestlane, tegi suure kultuurilise töö, pannes Vene muusikakirjandusele kindlama aluse ja aidates selle tärkamisele ja kasvamisele palju kaasa. Teatavasti oli Vene muusika kuuekümmendate aastate algul, kui Jürgenson oma noodikirjastuse Moskvast avas, veel koguni noores eas ja Jürgenson tegi oma väljannetega seda palju rikkalikumaks ja täielikumaks, populariseerides rahvuslisi heliloojaid ja andes võimalust noortele autoritele end avaldada. Kogu Tšaikovski toodang on Jürgensoni kirjastatud ning Tšaikovski võlgneb viimasele palju tänu oma rutulise suure populariteedi eest.

Veel ideelisem on Belajevi kirjastus:

Kui Aleksander Glasunov 17-aastase reaalkooli õpilasena oma esimese sümfoonia kirjutas, mis avalikul kontserdil Balakirevi juhatusel ette kanti, siis sai Mitrofan Belajev, rikas Vene kaupmees ja suurte metsaäride omanik, kuid ühtlasi ka suur muusikaharrastaja — väga aatelse hingega inimene — sellest nii vaimustatud, et ta kohe Glasunovi helitöid trükkima hakkas. Sellest kasvas välja Belajevi kirjastus, mis 1885. aastast kuni Vene revolutsioonini kaugelt üle 3000 numbri mitmesuguseid Vene helitöid kirjastas ja rahva sekka saatis.

Belajev ohverdas selleks suured summad, mille läbi autorid said soliidsetl honoreeritud, tööde müügihind aga võrdlemisi koguni odav oli, mis väga laialdast levinemist soodustas. Kogu Glasunov, Liadov, Scriabin, hilisemad Rimski-Korsakovi ja paljude teiste nooremate Vene heliloojate tööd on Belajevi kirjastusel ilmunud. Perioodiline tööde ilmumine virgutab neid uuele loomingule, arendas nende annet ning kujundas lõpulikult nende muusikalise individualiteedi. Ainult sarnaselt võib helilooja talent loomulikult kasvada ja leida enese isikulist väljendust. Jäävad aga tööd käsikirjades koltuma ja nad ei pääse oma eesmärgi täitmisele — siis jahtub ka helilooja huvi, koltub ühes sellega ta and, sest pole ju mingit mõtet töid luua, millest keegi osa ei saa, mida keegi tarvitada ei või.

Meie peame kirjastuse asja tõsiselt võtma ja mingisuguse korralduse looma, mis seda sihikindlalt hakkab teostama. Selge on, et erakirjastused praeguses olukorras ei suuda palju ära teha. Ka Belajevi sarnased mätseenid puuduvad meil, kes oma suurte toetuskapitalidega asja käima paneks. Kuid päris lootuseta seisukord siiski ei ole. Kindel on, et meil muusikaliteratuuri tarvitajaid on suur hulk ning see tarviduse rahuldamine üheks alaliseks tingimuseks meie muusikakultuuri arenemises. Peab siis seda olulist tarvet rahuldama. Ja kui tarvitajate ringid rohkem teadlikult asjasse suhtuvad, arusaades, et uute teoste ilmumine oleneb eestkätt nende eneste ostupoliitikast ja meie ühe otstarbekohase kirjastuskorralduse suudame luua, siis võib kultuurkapitali toetusel noodikirjastuse asi päris hästi liikuma hakata ning siis kaob ka see ebaloomulik, meie muusikalist arenemist otse halvav seisukord meie muusikaelus ja tekib uus, värske, viljakas elu niihästi meie muusikalises loomingus, kui ka selle hoogsas levinemises meie rahva sekka.

oo

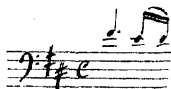
Märkeid eelproovidelt

Juhan Aavik

Omis eelmistes märgetes (v. Ml. nr. 2) rääkisime viimasena Lüdigi „Rändajast“. Järjekorras edasi minnes peatume seekord J. Simmi „Kodu viisi“ juures. „Raske laul“ — ütlevad paljud lauljad ja koorijuhid, — „isegi kõige raskem kogu laulupeo eeskavast“ — lisavad mõned temperamentsemad ütled veel juure. Saavad aga üllatatud, kui see „raske laul“ mõnel eelproovil võrdlemisi ruttu päris lodusalt kõlama hakkab ning palju vähem aega nõuab, kui mõni näiliselt kergem laul. Sellejuures on muidugi eeltingimuseks, et üksikud häälte rühmad oma osades ju enam-vähem kindlad on. Valga eelproovil oligi sarnane lugu, et algasime suure kahtlusega, et ega ta ei lähe, kuid läks esimese korraga kohe kokku

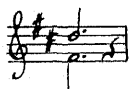
ja andis mõjuva kõla. Ning sellejuures hakkab laul neile meeldima. „Tore ja vahva laul“, hüüavad lauljad, „laulame veel!“

Millest siis tuleb see näiline raskus ja võrdlemisi kerge kooslaulu kordaminek? See tuleb sellest, et laul üksikule väikesele koorile on tõesti raske: ta nõuab sarnast jõudu ja pingutust, mida väike koor anda ei suuda ja siis tuleb kõik kahvatult ja nõrgalt välja, mis lauljaid veel rohkem halvab. Harmoonilises mõttes on laul habras ja hõre, sellepärast peavad üksikud hääled, mis sisseastuvad kontrapunktiliste motiividega, esile tulema täielise kumeruse ning voolava, jõulise kõlavusega. On see saavutatud, siis on ka laul päästetud ja hakkab kõlama. Ja see ei nõua muud, kui üksikute häälte kindlat oskamist, mis mitte raske kättesaada pole, ja pealegi suurel kooril. Nii siis — vähemad koorid, ärge kartma lööge, kui see laul esitsa kokkulaulmisel „nässu läheb“ — nagu mõned ütlevad. Peaasi — õppige üksikud hääled kindlasti kätte. Siinjuures on tarvis erilist tähelepanu pöörda rütmikale: kõik punktiga kaheksandik-noodid olgu täpselt välja peetud ja $\frac{1}{16}$ noodid võrdlemisi lühikeselt, teravalt lauldud. Motiivi algul

ka veerand punktiga vastavalt välja pidada ja kaks $\frac{1}{16}$ sõnal „ehk“ laulda võimalikult voolavalt, ja mis peaasi — ühiselt, — mitte kergelt üle lohistades — iga laulja oma moodi. Nii saab see motiiv, mis ju läbibstab kogu laulu, selge, reljefse väljenduse, mis just tingimata tarvilik sarnase kontrapunktilise laulu juures. Peab ütleva, et seda saavutada just päris kerge asi pole ja siin on soovitatav harjutada üksikuid hääli teraskindlas rütmis esialgu natuke pikemas tempos — eriti neid kohti, kus see juhtmotiiv sees on. Sarnane üksikrühmade harjutamine nii rütmiliselt kui meloodiliselt täiesti kindlaks ja mõjuvalt kõlavaks partiiks, on palju kasulik, kui ebamäärane ja kahtlase täpsusega kokkulaulmine. — Ja viib rutem ka sihile. Igatahes on rütmiline külg peale dünaamilise — jõulise — selle laulu mõjulepääsus väga suure tähtsusega ning tuleb raudse kindlusega sooritada.

Nüüd veel mõned üksikasjalised tähendused: lhk. 63 alumise rea viimases taktis sopranil ja aldil

täielikult välja pidada, kuni tenor ja bass oma sõna „kohinat“ lõpetavad, nii et silp „nat“ kõigis hääldes korruga lõpeb; siin tikuvad mõned lauljad naishääldes ikka ebamääraselt enim lõpetama —

mõned jälle peavad üle, kuna tuleb aga kindlasti juhatajat jälgida ja pidada, kuni ta takti kolmanda veerandi kõigis hääldes korruga lõpetab. Lhk. 64. esimesel real basside soolo laulda tüseda, mehise, mahlaka bassi kõlavusega ja kandva tooniga. See on küll ainult mezzoforte, kuid ikkagi voolavalt laulev, ümargune, mõjuv soolo, mitte kõhetu ning kõlatu kurguhääl, nagu seda mitmel pool võib kuulda. Sama kandev toon, kuid juba forte ühes tenoritega teisel real sõnadel „Kui sa kuuled sajatusi, nuttu“. Siin peab aga bass lause lõpu pikal noodil (III rida, II takt) jääma tasemaks, et mitte madalalt sisseastuvate sopranite ja altide motiivi kinni katta. Ka tenor jääb siin algul vaiksemaks, nagu märk mf seda näitab, teeb aga siis Si noodi peal ühes naishääldtega ilusa crescendo ning lõpetab takti viimase veerandi kaks kaheksandiku ühes naishääldtega legato ilusa, selge, heleda, rõhulise, ümarguselt ja kõigis hääldes korruga katkestatud mõjuvakõlalise võttega forte. Samasugune koht on mezzofortes II rea algul sõnadel „jõudu pole võidelda“.

Nüüd tuleb suur, lai forte sõnadel „Kui sul süda tahab valust lõhkeda“. See on aga ühtlasi ka suur hingeline tundeavaldus.

Lause lõppedes astub tenor sisse uue motiiviga „meie aiaäärne tänaval“, mis on siin väga kohaseks koduarmastuse meeleolu tõlgitsejaks. Loomulikult tuleb seda uut teemi sooritada ilusa kandva tooni ja tundelikkusega, kuna sopranis esineb esimene motiiv kõrvalteemina (c o n t r a t e m a), mis on saateviisina muidugi natukene tasem, nagu ka vastavad dünaamilised märgid seda näitavad. Uus peateem võtab omale harmoonilist abi teistest hääldest, kuna rütmiline kõrvalteem jälle ülejäänud hääldes vaheldamisi figureerib. Kogu see kontrapunktiline kude tuleb esile tuua täpse rütmika ja läbipaistva meloodilise selgusega, kusjuures vastavatele dünaamilistele märkidele, paisutustele ja kahanemistele olgu antud nõuetav tähelepanu. 66. leheküljel on teemid vahetatud — peateem sopranis ja kõrvalteem tenoris; see lause lõpeb suure tõusuga „Kõlab meie hüüd“, kus basside lõpp

olgu selgesti ja mõjuvalt välja toodud; samuti on väga tähtis basside käigu kindel sooritamine 65. III rea teises taktis

See kõik kipub ikka kuidagi segaseks või nigelaks jääma. Peale ettevalmistava tõusu „kõlab meie hüüd“ tuleb see hüüd ise „Kui Eesti poegi juhtimas“ meeshääldest ettetooduna; need on tugevad,

massiivsed, metallised akkordid, mõjuvate rõhkudega, mis ei tohi olla mitte liiga lühikesed, kuivad ja kerged, vaid laiad, kõlavad ja võimsad, kui hiigla terashaamri löögid helisevale alasile. Sõnadel „saab usk ja kindel püüd“ tulevad naishääled veel juure, mis kõla suurenedes aitavad seda mõjuvat lauset lõpetada juubeldava, kaljukindla otsustava tundega. Järgnev *Tempo* I on sama muusika, mis algul, kuna lõpp muutub. See on nüüd dieeside ärajätmise tõttu *) mis ringkirjaliselt kooridele teatatud, palju kergemaks muutunud ning pole sel üleminekul enam mingit harmoonilist raskust. Küll on aga siin suur dünaamiline raskus, mis nõuab suurt tõusu ühes tempo pikendusega — *allargando*. See on jällegi ettevalmistus viimasele lausele „Kui seal kuldne põli tärkab“, mis peab sooritatama kolossaalse laiuse, kõla tugevuse ja rõhutamisega. Siin laulavad ühed hääled duur-heliredeli käigus ülesse, teised alla, kuid mitte korraga, vaid imiteerides. Need imitatsioonid olgu esile toodud kolossaalse pingutusega igas hääles, need olgu nagu ürglained, mis üksteisest läbi tungivad. Lause lõpeb *diminuendo*ga, et siis veel kord algjõulise, pühalik-müstilise tundega hinge põhjast hüüda: „Önnista“. Ka siin on soovitatav, nagu märgid näitavad, alata sõna tasem ja teha silpidel „önn - nis“ paisutus. On ka väga tarvilik, et bassid oleks viimasel akkordil kolmeks jagatud: alumist fa dieesi võtku igast koorist üksikud, kes seda madalat nooti vabalt võivad laulda, kuna tavalised II bassid laulgu ülemine fa diees.

Nagu öeldud, laulus ei ole intonatsioonilisi raskusi; on vaid tarvilik rütmiline kindlus, teravus, täpsus ning suur kõla dünaamika. Kui aga üksikud hääled kindlasti käes, siis hakkab laul ühiskooris varsti võimsalt kõlama. Üksikhäälte kallal aga maksab tööd teha, sest üldkoori mõjulepääs tasub selle vaeva kindlasti oma üleva meeleoluga.

oo

Helmi Einer'i 15 a. lavategevuse juubeli puhul

Juhan Avik

15 aastat lavalist tegevust lauljana meie kitsastes ja vaevalistes oludes, seal juures järjest täienedes ja küpsemaks saades — sarnane püsiv ja sihikindel töö tõendab suurt muusikalist huvi ja armastust oma okkalise elukutse vastu. Meie ooperi tekkimisest ja selle lühikeseealisest viljakast arenemisest rääkida, tähendab õieti rääkida peamiselt meie ooperilauljate eneseohverdamisest, sest töötada aastast aastasse neis väikestes tänamatu is oludes, ei saa

*) Kõik juhulised dieesid 67 lhk. alumisel real jäävad ära peale aldi la diessi viimase takti kolmandal veerandil.

muuks nimetada, kui eneseohverdamiseks. Meie väike rahvas ja ka kunstide vastu võrdlemisi väike huvi, mis pole suutnud kasvada, arvesse võttes meie liiga lühikest kultuurilise arenemise aega, määravad meile paratamatult need kitsad olud, milledega peame esialgu leppima ja millede paranemine on ajaküsimus, ühenduses meie rahvuskultuuri tihenemise ja süvenemisega. Sellepärast tuleb siis ka esimestel pioneeridel eriti kunsti alal kannatada raskusi ja ebasoodsat olukorda. Ei saa nad oma aatelise töö eest kuigi palju ei ainelist ei moraalset tasu. Ainult armastus ja paremad tuleviku

Helmi Einer

lootused tiivustavad neid. Üks sarnastest pioneeridest ooperi alal on kahtlemata Helmi Einer, kes võib sügava rahuldustundega tagasi vaadata oma viljakale tegevusele Estoonia ooperilaval 15. a. jooksul. Pühitsedes oma auõhtut Estoonias 11. apr. Massenet ooperi „Manon'i“ ettekandega, milles juubilar esines nimiosas, ühineb ka „Muusikaleht“ teiste rohkearvuliste õnnesoovidega, allakriipsutades juubilaril viljakat tegevust Eesti ooperi- ja kontserdilaval, tunnustades ta teeneterikkaid saavutusi.

Alates 15 aasta eest esimese ooperietendusega uues Estoonias Humperdinck'i „Hänsel ja Gretel'is“ kuni siamaani on Helmi Einer loonud rea väljapaistvaid kujusid, mis enamikus kuuluvad

kandvamate osade liiki. Omandades õigusega primadonna koha Estoonia operis, haarab ta alati oma ilusa häälega, mis on viimistletud soliid kooliga. Osad, nagu Violetta Traviatas, Valentine Hugenottides, Liisa Padaemandas, Tosca, Margarethe Faustis, Leonora Trubaduris, Manon, Senta Lendas Hollandlases, ja palju teisi on leidnud temas lavalise kehastuse, mis väljapaistvad niijästi oma vokaalse väljenduse kui lavalise interpreteerimise poolest. Seda kõike on arvustus korduvalt ja ühemeelselt allakriipsutanud. Samuti on ta annud terve rea primadonna kujusid operetis, mis iseenesest ei tarvitse olla sugugi halb kunst, nagu mõned ühekülgset väidavad. See on vaid kergem, arusaadavam, populaarsem ning omale teatava shanrina, mis raskes eluaskelduses lahutuseks vahest päris tarvilik. Tähtis on vaid, et seda huvi ja armastusega peenelt ning maitserikkalt tehakse. Silva, Maritza, Bajadeer, Teresina, Tsirkusprintsess ja teised — see on rida ilusaid vokaalseid ja lavalisi kehastusi, mis Helmi Einer on annud neile paljudele, kes seda shanri pooldavad.

Jõudes 15-aastase visa töö järele oma küpsuse ajajärku, on laulja end lõpulikult leidnud ning suudab omas edaspidises tegevuses kahtlemata luua veel palju ilusaid, kunstiküpseid tooteid, panes selle teenistusse oma armastuse, huvi, tahtejõu ning pikaajalise praktika kogemused.

Soovime selles mõttes talle kõige paremat!

oo

IX üldlaulupidu

IX laulupeo üldkava.

Möödunud aasta lõpul seadis Eesti lauljate liidu juhatus kokku IX laulupeo üldkava, mis viimasel lauljate liidu nõukogu koosolekul üksikasjaliselt läbi vaadati ja üldjoontes esitatud kujul kinnitati. Üldkava tuleb lõpulikule kaalumi- sele lauljate liidu volikogus (peakoosolekul) 13. mail s. a.

Nõukogu poolt kinnitatud kujul on IX laulupeo üldkava järgmine:

Reedel, 29. juunil hommikupoole tegelaste rongide Tallinna jõudmine, nende vastuvõtmine ja korteritesse paigutamine. Lõuna paiku peavad kõik tegelaste rongid juba kohal olema, sest kell 5 p. l. algab laululaval peaproov, mis kestab umbes kella 10-ni õhtul. Etendusi sel õhtul ei ole.

Laupäeval, 30. juunil: kella ½7—11 hommikul teine peaproov laululaval. Tund aega hiljem kontserdid „Estoonia“ kontsert- ja teatrisaalis ning Kaarli kirikus laulupeo tegelastele. „Estoonias“ kannavad meie paremad ja suuremad sega- ning meeskoorid ette uusi eesti koorilaule, Kaarli kirikus tuleb ettekandele Händeli oratoorium „Messias“. Need kontserdid on mõeldud laulupeo tegelastele vastutasuks laulupeo huvides tehtud töö eest. Tegelaste pääs tähendatud kontsertidele on maksuta.

Pärast lõunat kella 6-st on laulupeo platsil pidulik kontsert, mis kestab umbes neli tundi. Pärast kontserti, kui ilm juba pimedaks läheb, vabaõhuetendus „Draama-studio“ teatri poolt.

Pühapäeval, 1. juulil: kella 7—11 hommikul kolmas peaproov laululaval. Kella 12 alates jällegi maksuta kontserdid laulupeo tegelastele. Peale lõunat umbes kella 4 paiku algab rongikäigu kokkuseadmine, nii et see hiljemalt kella 6-ks laulupeo platsile jõuaks, kus kohe järgneb pidulik kontsert. Öhtul hiljem vabaõhuetendus.

Pikemaid läbirääkimisi kutsus nõukogus esile rongikäigu küsimus. Läbirääkimised keerlesid peaausjalikult selle ümber, kas rongikäik korraldada laupäeval või pühapäeval. Lõpuks peatuti siiski pühapäeva juures, mis iseendast kujuneb õieti suurimaks peopäevaks. Vaielustes tõsteti üles küsimus, kas mitte laupäeval enne pidulikku kontserti korraldada suur lippude rongikäik (400—500 lippu), mis kujuneks ühtlasi lauljate liidu uue lipu avamistseremooniaks.

Rongikäik algab südalinnast, kust võimalikult otseteed peoplatsile pääseb, kas „Estoonia“ juurest või Kaarli puistestelt.

Kolmandat laulupeo päeva nõukogu ei pidanud soovitavaks. Juhatusel jäeti kaalumiseks, kas esmaspäeval kontserti üldse korraldada või anda väliskooridele esinemisvõimalused tegelaste tarvis määratud kontsertidel. Kolmanda laulupeo päeva küsimus kerkis üles nimelt esinemisvõimaluste andmiseks välismaade kooridele.

Soome koorid külastavad eesti laulupidu.

„Suomen Musiikkilehti“ veebruarikuu numbris ilmus lühikene ülevaade eesti üldlaulupidudest, kus eriti kiitvalt mainitakse möödunud 1923. a. üldlaulupidu.

Soome muusikaleht tähendab, et Eesti üldlaulupeod on ainukesed sellelaadilised kogu ilmas. Ainult siis võib saada mulje laulupeost kui seda ise oma silmaga vaadata. Soomes polevat kunagi nii suurt inimmerd korraga laulmas kuulnud ega nähtud. Laulupeo rongikäigust kõneledes võrreldakse kindral Mannerheimi juhataada olnud vägede läbimarssimist Helsingist, kus kindlates ridades sammusid 12—14.000 meest. Eesti lauluvägi 1923. a. laulupeol oli sellest võimsast sõjavägede möödamarssimisest mitme tuhande võrra suurem.

Lõpuks lausub „Suomen Musiikkilehti“, et Soome lauljad peaks rohkem arvul eesti üldlaulupeole sõitma. Tee Helsingist Tallinna ei ole kuigi pikk. Vaevalt neli tundi huvitavat laevasõitu.

Selle kirjutuse peale on mitmed Soome koorid pööranud järelepärimistega Suomen Kuoriliitto poole, milline omakorda palus lähemaid andmeid Eesti Lauljate Liidult. Kirjast selgub, et Soome koorid sõidavad Tallinna laevaga, mis üüritakse eriti selleks otstarbeks. Tallinnas kuulaks Soome koorid üldlaulupeo kontserte ja võimaluse korral esineks ka omaltpoolt ettekannetega.

Eesti Lauljate Liit muidugi erilise heameelega ootab meie laulupeo külastamist vennasrahva lauljailt. Ühiseks esinemiseks antakse Soome kooridele võimalus laulupeo kolmandal päeval (2. juulil), kus esineks ettekannetega ka teised välismaade koorid.

Üldlaulupeo tegelased rahvariietesse.

Läheneb eesti lauljaskonna suurpäev — IX ülemaaline laulupidu. Suure hoole ja huviga töötavad koorid laulupeo muusikalise kava ettevalmistamisel. Kuid sellase suurejoonelise muusika-demonstratsiooni puhul kerkivad üles ka teised küsimused, millistel ka oma tähtsus ja millised tuleb juba varakult enne laulupidu lahendada. Üks sellastest küsimustest on lauljate-tegelaste riietus üldlaulupeo ajal.

Suuremates laulukoorides on moeks esinemiste puhul riietuda ühtlaselt, mis teeb koori päältvaataja silmale meeldivaks ning nägusaks. Ja milline laulukoor mitte ei tahaks päältvaatajatele ka väliselt meeldida? Kahtlemata tahab seda ka IX üldlaulupeo poolteistkümmetuhandeline hiiglakoor. Sellepärast peab Eesti Lauljate Liidu juhatus soovitavaks, et IX üldlaulupeo tegelased-lauljad ilmuks, kui see neil võimalik, üldlaulupeo kontsertidele meie ilusais ning värviküllaseis rahvariidesis. Siinjuures oleks muidugi loomulik, et iga koor ilmub oma maakonna-kihelkonna riietuses.

Ühte palub Lauljate Liidu juhatus tähele panna, et ei ole soovitav, kui rahvariiete kandjad jalanõudena tarvitaksid pastlaid. Rahvariided on palju meeldivamad kui nende omanikud kannavad jalanõudena kingi või saapaid. Ka on see ajalooliselt õigem, sest pastlaid kanti ainult orja ajal, kus rahvas vaeseks jäi.

Paljudel lauljail on eesti rahvariided kahtlemata juba olemas. Ärgu nad siis üldlaulupeo ajal neid kasutamata jätku. Kuid lauljad, kel rahvariideid veel ei ole, võivad, kui nad seda soovivad ja kui selleks ei puudu ainelised võimalused, omale rahvariided muretseda. Eeskujuks uute rahvariiete valmistamisel on soovitav võtta Eesti Rahva Muuseumi poolt väljaantud postkaartid värviliste rahvariietega, muidugi sellel juhtumisel kui rahvariiete valmistajale oma maakoha rahvariiete kompositsioon tuttav ei ole. Muuseumi poolt on rahvariiete-postkaartid seeriaste kaupa välja antud, seerias 20 postkaarti, milline maksab 1 kr. 50 senti.

Tähendatud postkaarte on müügil kõigis suuremates raamatukauplustes. Tegelastele vastutuleku mõttes võib Lauljate Liit tähendatud postkaartide seeriaid muretseda 20%-lise hinnaalandusega s. o. 1 kr. 20 sen. eest, juure arvates 5 sen. saatekulu. Koorid või üksikud tegelased, kes eesti rahvariideid kujutavate värviliste postkaartidega soovivad tutvuneda, saatku Lauljate Liidule 1 kroon 25 senti kas rahas või postmarkides, mille peale postkaartid postiteel kätte saadetakse. Peab tähendama, et neid postkaarte hiljem võib kasutada kirjavahetuseks, nii, et nad täidavad kaks otstarvet korraga.

Kaaluge seda sooviavaldust lauluproovidel oma vahel ja katsuge leida võimalusi rahvariiete saamiseks!

Kas on teie koor saatnud tegelaste nimekirja?

Lähemal ajal hakatakse trükkima IX üldlaulupeo juhti. Laulupeo juhti muuseas paigutatakse iga üldlaulupeost osavõtva koori nime järele koori kuuluvate tegelaste (lauljate ja mängijate) nimekiri.

Sellepärast pidid kõik koorid, kes üldlaulupeost osa võtavad, hiljemalt 1. aprilliks s. a. Lauljate Liidule saatma täpse lauljate ja orkestrantide nimekirja kooridele kättesaadetud nimekirja planketil.

Tegelaste nimekirja kokkuseadmisel tarvitati järgmisi juhiseid:

1) Nimekirja tulevad üles võtta ainult need lauljad-mängijad, kes üldlaulupeost osa võtavad.

2) Need lauljad-mängijad, kellest on kindlasti teada, et nad laulupeole ei sõida, tuleb nimekirjast välja jätta.

3) Nimekiri tuleb kokku seada häälte rühmade järele (sopran, alt jne.), kusjuures iga häälerühmas perekonnanimed korraldatagu tähestiku järjekorras.

4) Kui ühe seltsi juures asub mitu koori, näiteks, sega-, mees- ja pasunakoor, siis iga koori tarvis tuleb valmistada eri nimekiri.

5) Nimekiri läheb otsekohe käsikirjana trükikotta, sellepärast tuleb ta kokku seada piinlikult täpselt ja puhtalt hästi selge ja arusaadava käekirjaga, soovitav, kus see võimalik, kirjutusmasinal.

6) Koorid, kes oma tegelaste nimekirja tähtjaks ei esitand jäävad laulupeo juhust välja, seega ei pääse nad ka laulupeole, sest sõiduhinnaalanduse tunnistused, lauljate rinnamärgid, — pääsuks laulupeole jne. antakse välja laulupeo juhti paigutatud kooride nimekirja ja tegelaste arvu järele.

7) Nimekirja täiendamine uute lauljatega pärast 1. aprilli ei ole enam võimalik.

8) Lauljate-mängijate nimed, kes pärast 1. aprilli koorist lahkuvad tuleb otsekohe Lauljate Liidule teatavaks teha, vastava paranduse tegemiseks juhis. Samuti tuleb kohe teatavaks teha tegelase nimi, kui hiljem selgub, et ta laulupeole ei sõida.

Tegelaste nimekirja kättesaamist kinnitab Lauljate Liit sellekohase postkaartiga. **Kui Teie koorile hiljemalt 20. aprilliks vastavat teadet ei tule, siis võib arvata, et nimekiri ei ole Lauljate Liidule kätte jõudnud.** Siis tuleb võimalikult kiiresti uus plankett nõutada ja vastavalt täidetult Lauljate Liidule tagasi saata.

Koorid, kes vastavat ringkirja ühes nimekirja planketiga veel ei ole saanud, võtagu need kiires korras. Veel on aega laulupeo juhi ilmumiseni.

Üksik-kooride kontrollimise küsimus.

IX üldlaulupeole on registreeritud mitukümmend laulukoori, millised kõik on nii kaugel eelproovi ringkondadest, et nad kauge maa tõttu ei saa laulupeo eelproovidest osa võtta.

Kuna üldlaulupeo eelproovideks kogu maa on jaotatud enam kui viiekümneks ringkonnaks, siis laulupeo üldjuhtidel ega ka instruktoritel ei ole seni aega jätkunud ka üksikute, eelproovi ringkondadest kaugel asuvate laulukooride töö kontrollimiseks ning laulude harjutamisel selguvate puuduste kõrvaldamiseks.

See midugi ei tohi kaasa mõjuda, et üksikud koorid IX üldlaulupeo eeskava õppimist peaks poolikult tegema. Lauljate Liidu juhatuse sooviks on, et kõik meie laulukoorid võtaks osa eelolevast suurest laulupeost, nii et see võiks kujuneda terve meie lauljaskonna suurpäevaks. Seepärast paneb ta veel kord kõigile üksik-kooridele ja lauljaile südamele, et nad põhjalikult kasutaks nüüd veel laulupeoni ülejäänud aega laulupeo eeskava korralikuks viimistlemiseks, eriti aga seni hoopis õppimata jäänud või puudulikult õpitud laulude selgeks õppimiseks (vähemad koorid, kes vast mõnd raskemat laulu üksinda kokkulaulda ei saa, õppigu vähemalt nende üksikud hääled selgeks).

Võimaluse korral, kui eelproovid suuremais ringkonnis lõpule jõuavad, sõidab üksikute kooride tööd kontrollima üks laulupeo instruktoritest.

Üksikutele kooridele saatis Lauljate Liidu juhatus märtsi lõpul ankeetlehed, millised tulevad täita ja Lauljate Liitu tagasi saata. Nende andmete järele saab juba umbkaudse pildi sellest, kuidas üksikud koorid laulupeo eeskava on ette valmistanud.

Üldlaulupidu ja kohalikud laulupäevad.

Enne üldlaulupidu kavatsetakse väga paljudes kohtades (praegu teada umbes 20) pidada kohalikke laulupäevi. Mitmed organisatsioonid on pööranud lauljate liidu poole palvega, et ühenduses kohalikkude laulupäevadega üldlaulupeo eelproovide aega muudetakse, eelproovid kas edasi lükataks või hoopis ära jäetakse. See takistaks üldlaulupeo eelproovide normaalset käiku.

Tekkinud olukorda arutas lauljate liidu nõukogu oma viimasel koosolekul ja võttis vastu otsuse lubada kohalikke laulupäevi korraldada ainult tingimusel, kui need üldlaulupeo eelproove ei takista. Väga soovitav on, et laulupäevad peetakse samal päeval, millele laulupeo eelproov on määratud ja eelproovi kavasse võetud laulud ka laulupäeval ette kantakse. Laulupäevade kavassee üldlaulupidu võib võtta ainult üldlaulupeo laule, et teiste laulude õppimisega koorid endid asjata ei koormaks.

Üldlaulupeo pasunakoori noodid.

IX üldlaulupeo eeskavasse paigutatud puhkpilli orkestri palad on kõik Lauljate Liidu büroos saadaval. Need palad on järgmised: A. Virkhaus'i „Pulma valss“, J. Aavik'u „Kungla rahvas“ — marss, E. Tamme „Avamäng“ — improvisatsioonid laulust „Tule koju“, A. Vedro „Rapsodia eesti tantsuviisidest“, M. Hermann'i „Tervitusmarss“, A. Kapp'i „Langenute mälestuseks“ ja R. Kull'i „Potpourri-Fantaasia“.

Suur osa orkestreid on nimetatud palad, peale viimase, kõik juba muretsevad. Kuid mitmel veel puuduvad. Rutaku need siis nootide tellimisega, et harjutused üldlaulupeoks võiks normaalselt areneda.

Kõik ülaltähendatud noodid kokku maksavad 20 krooni 75 senti.

Üldlaulupeo kontserdid raadiosse.

Kokkuleppe järele „Raadioringhääling“ annab edasi kõik laulupeo üldkontserdid raadio teel. Üldlaulupeo ettekannete edasiandmine raadio teel on kavatsetud peaaesjalikult väljamaa tarvis. Kodumaalased muusikasõbrad muidugi viimaseni sõidavad Tallinna, et oma silmaga näha seda võimsat kogu lauljaskonna hiiglakontserti, raadio teel oleks see erakordne nauding äärmiselt piiratud.

Üldlaulupeo eelproov Keilas.

25. märtsil olid kõik Keila ümbruskonna 14 koori Keila alevisse üldproovile kokku tulnud. Et aga üldjuht h-ra Kasemets autoõnnetuse tõttu ei ilmunud, siis juhatasid eelproovi kordamööda kohalikud koorijuhid J. Reintam ja E. Lahesalu.

Üldlauupeo eelproov Tapal.

15. aprillil ära peetud eelproov Tapa ringkonna kooridele J. Aaviku juhatusel möödus suure eduga. Kokkutulnud lauljate suur arv ja laulude korralik ettevalmistus olid selle eelduseks. Kuigi mõnel kooril mõni üksik laul veel pooleldi õppimata, võib siiski loota, et need laulupeoks oma ettevalmistustöö korralikult sooritavad. Kogu eelproovi kava sai kaunis põhjalikult läbi võetud, mille juures ühiskoor ilmutas mõjuvat kõlajõudu ning suutis ka muusikalistesse peensustesse süveneda.

IX üldlauupeo eelproovid.

15. aprillil: Tapa — J. Aavik.	13. mail: Tartu ümbr. — J. Aavik.
„ Rakvere — A. Kasemets.	„ Jõhvi — A. Kasemets.
„ Tartu ümbrus — L. Neuman.	„ Keila — L. Neuman.
	„ Räpina — J. Karheiding.
22. aprillil: Abja — J. Saar.	„ Haapsalu — prof. A. Topman.
„ Türi-Paide — A. Kasemets.	17. mail: Kolga — J. Aavik.
„ Pärnu — R. Päts.	„ Valga — A. Kasemets.
„ Kanepi — K. Pütsep.	„ Abja — L. Neuman.
„ Vastseliina — P. Laja.	20. mail: Türi-Paide — J. Aavik.
„ Vihula — P. Veevo.	„ Rapla — A. Kasemets.
	„ Pilistvere — L. Neuman.
25. aprillil: Tartu linn — A. Kasemets.	„ Kanepi — P. Laja.
	„ Kulina — E. Rosenberg.
29. aprillil: Jõgeva — J. Aavik.	21. mail: Tartu linn — J. Aavik.
„ Viljandi — A. Kasemets.	„ Tallinn — A. Kasemets.
„ Antsla — P. Laja.	3. juunil: Saadjärve — J. Aavik.
„ Simuna — E. Rosenberg.	„ Tapa — A. Kasemets.
„ V.-Maarja — P. Veevo.	„ Narva — L. Neuman.
„ Tõrva — K. Tuvike.	„ Märjamaa —
	„ Vastseliina — K. Pütsep.
1. mail: Elva — L. Neuman.	„ Vihula — E. Rosenberg.
	„ Kulina — P. Veevo.
6. mail: Otepää — J. Aavik.	„ Tõrva — K. Tuvike.
„ Narva — A. Kasemets.	10. juunil: Jõhvi — J. Aavik.
„ Tallinn — L. Neuman.	„ Pärnu — A. Kasemets.
„ Põlva — K. Pütsep.	„ Türi-Paide — L. Neuman.
„ Petseri — P. Laja.	„ Antsla — K. Pütsep.
„ Kärstna — K. Tuvike.	„ Põlva — P. Laja.
„ Mäetaguse — E. Rosenberg.	„ Põltsamaa —
„ Iisaku — P. Veevo.	„ Kärstna — K. Tuvike.
„ Kodavere — L. Altman.	„ Simuna — P. Veevo.
„ Avinurme —	„ V.-Maarja — E. Rosenberg.
„ Põltsamaa —	„ Kodavere — L. Altman.
	„ Avinurme —

13. juunil: Tallinn — J. Aavik.
„ Tartu linn — L. Neuman.
17. juunil: Elva — J. Aavik.
„ Tartu ümbr. — A. Kase-
„ mets.
„ Võru — L. Neuman.
„ Viljandi — J. Saar.

17. juunil: Petseri — K. Pütsep.
„ Räpina — J. Karheiding.
„ Mäetaguse — P. Veevo.
Iisaku — E. Rosenberg.
24. juunil: Valga — J. Aavik.
Otepää — A. Kasemets.

Kevadine muusikaelu Tallinnas

Hõimukontsert.

Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühingu segakoor korraldas 4. märtsil Estoonias Eesti-Soome-Ungari helitööde kontserdi — hõimukontserdi.

Kontserti juhatas R. Päts, solistideks M. Päts (laul) ja E. Franz (klaver). Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühingu segakoori juhataja R. Pätsi töös on märgata sümpaatset suuna. Ta koostab kontserdi kava stiilselt ning, mis eriti tähtis harrastab eeskätt rahvusmuusikat. Nii oli esimene kontsert tema juhatamise ajal eesti rahvalauludest, teine oli norra rahvusliku helilooja Edv. Griegi töödest ja kolmas — hõimurahvaste: Eesti-Soome-Unagri muusikast. Õpilaste seas on sarnaste kontsertide korraldamine väga hästi tabatud, kuna noortest võrsub ju meile uut kontsert-publikut, kellel siis oleks juba maitset, ning kes armastaks meie rahvuslist muusikat sooja südamega.

Ka üldine koori tegevus on muutunud sümpaatsemaks — tagasihoidlikumaks. On kadunud endine ennast ülistav reklaam, mis oli väga ebasobiv õpilastele, ning laulgi on nüüd just kui südamlikum, soojem.

Noorte koori kunstilise külje hindamisel peab olema, arusaadavalt, vähenõudlikum. On ju päevaselge, et õpilaste tenorid ning bassid on kõlatumad, sopranid ning altid vähem paenduvad täiskasvanute häältest. Kuid siin on kõige tähtsam see meeleolu ning laulu vaimustus, millega esinetakse — ja selles suhtes laulis koor sellel kontserdil väga hea eduga. Kohe sõlmis ta sooja sideme kuulajatega, ning kas see pole kontserdil tähtsamaid saavutusi!

Esimeses osas laulis koor Toivo Kuula „Nuiameeste marss“, T. Vettiku „Hällilaul“, E. Võrgu „Lille side“ ning J. Sibeliuse „Paadi sõit“. Teine osa koosnes ainult ungari lauludest. Nii lauldi B. Egressy „Üles, madjar“, E. Lányi „Punamas näen kumas“, Geszleri „Csinom Palko“ ja „Recece, nem vagyok en kapitany“ (sõdurilaul), B. Bártoki „Tänav põleb“ ning Z. Kodály „Nägid sa“ ja „Husaari laul“ — mõlemad ungari rahvalaulud.

Kõik laulud võeti kuulajate poolt soojalt vastu ning koor pidi üle poole kava numbreist kordama. Eriliselt meeldisid ungari temperamentsed laulud — milledest koor mõne algkeeles laulis. (Soovitav oleks aga olnud neist laulest „Laulude sõnaões“ eestikeelset tõlget näha).

Kaua aja järele kuulsime kontserdil jälle lauljat M. Pätsi. Ta laulis rea huvitavaid M. Saare, L. Madetoja, S. Palmgreni, E. Melartini, B. Bártoki ja

Z. Kodály soololaule. Veendusin jälle kord et M. Päts rahvalaulude lauljana on meil üks parimaid. Rahvalaulude lihtsas rüüs peitub palju õrnu hingekeeli, millel isesugune imeline helin, ja mis vaid meistri sõrmede puudutades helisema hakkavad. Meistreid on meil aga üpris vähe. Öpipoisse aga küll. Saare laulude lauljana on aga M. Päts olnud juba kaua aega esirinnas. Kuna Saare laulud omas enamikus baseeruvad rahvaviisidelle ehk rahvaviiside ümbertöötusel — siis nõuavad nad lauljalt tugevat muusikalist intelligentsi. Kuid Saare laule armastavad meie lauljad vähe — just nende raske tõlgitsemise pärast. „Pole tänulikud laulda“ — nagu nad ise ütlevad. Arvan aga et nende laulude laulja olgu laulumeister — küll nad siis tänulikkeks osutuvad! Seda on tõendanud korduvalt meie lauljad M. Päts, A. Arder j. m.

Mart Saare, S. Palmgreni, Bártoki ning Liszti klaverikompositsioonidega esines Erika Franz. Erika Franz'i mängus tundub suurt intelligentsust. Tugeva tehnilise külje kõrval tundub alati, et ta leiab kohe mängitava töö, tunnete puhangulle tabava noodi, olgu Saare, Bártoki või Debussy töödes. Suure eduga on ta esinenud viimasel ajal aga M. Saare töödega — nii ka sellel kontserdil. Suurt huvi pakkus ka Bártok'i Sonatiin, mis rahva tantsumotiividel kirjutatud ja mida E. Franz suure temperamendiga ning meisterlikult mängis.

Hõimukontserdil oli palju kuulajaid ning kontsert jättis väga hea mulje.

T. Vettik.

Helilooja A. Kapp'i helitööde kontserdid tema 50. aasta sünnipäeva puhul.

Helilooja Artur Kapp'i 50. aasta sünnipäeva puhul korraldas Ü. E. N. Ü. T. O. segakoor 11. märtsil kontserdi, mille kava oli osalt pühendatud ülal nimetatud sünnipäevalapse kompositsioonidele. Kontserdi algul kõneles prof. Topman Kapist, kui koorilaulu loojast, märkides, et A. Kapp on meie koorilaulu vara rikastanud paljude väärtuslike töödega. Koor laulis A. Kasemetsa juhatusel A. Kapp'i populäärsmaid laule, nagu: „Pühendan sind looks ja lauluks“, „Isamaa lipu all“, „Vägisi“, „Üles“, „Sügisene mets“, „Mu süda“, „Ääretasa täis mu süda“ ja „Palumine“. A. Kapp'i soololauludest laulis M. Runge „Ärge võtke“, „Kevadel“ ja „Metsa teel“. Peale selle mängis prof. Topman orellil A. Kapp'i koraali variatsioone.

Sama helilooja sümfoonilistest töödest korraldati 25. märtsil sümfoonia kontsert. Ettekandele tuli A. Kapp'i kapitaalne „F-moll sümfoonia“, autori isiklikul juhatusel, ning tema „Süüit Eesti viisidelle“, Juhan Aaviku juhatusel. Solistina esines sellel kontserdil baritonilaulja A. Arder kahe lauluga: „Kütkes“ ja „Kaugel kumab“.

Jaani koguduse laulukoor.

16. märtsil korraldas Jaani koguduse laulukoor Estonia proovisaalis kontserdi, mille esimene osa koosnes E. Võrgu helitöödest. Need olid á capella laulud: „Helise, helise ilma“, „Lille side“, „Kui tume veel kauaks“, „Tulevik“ ja „Laulik“, Jaani koguduse koori ettekandel autori juhatusel ja keelpillide kvartett g-moll, mida mängisid H. Schütz, M. Kiirats, Al. Sorgato ja A. Vaarman.

Teine osa kontserdist oli pühendatud R. Tobiase loomingule. Ülevaatlikult kõne Tobiase loomingust tegi prof. Topman, ning ettekandele tuli kantaat

„Damaskuse Johannes“, millise ettekande kaastegijaiks olid pr. Tamm, prl. Intal, hrad V. Posiman ja R. Holst, Jaani koguduse laulukoor ja ringhäälingu orkester. Juhatas E. Võrk.

Tobiase kontserdi avalik ettekanne on sama koori poolt neljapäeval, 19 skp. Tallinna Jaani kirikus. Orelil prof. A. Topman.

Tallinna Rahvaulikoolide Seltsi laulukoori XII kontsert.

18. märtsil Estoonias. Kava koosnes uutest Eesti helitöödest ja kahest Soome laulust. Uutest töödest olid esiettekandel T. Vettiku „Kas tunned maad“ (käsikirjast) ja „Lemmelaul“ (käsikirjast), R. Pätsu „Pill oll' helle“ (käsikirjast), J. Aaviku „Neiu“, M. Saare „Meie Leenikepe tantsib“ ning V. Mikkola (Soome) „Rohutirtsu pulmasõit“. Peale selle lauldi M. Saare „Lindude laul“ (käsikirjast), „Tihase mäng“ (käsikirjast) ja „Jaan läheb jaanitulule“, R. Pätsu „Saja, saja vihmakene“, T. Vettiku „Tuut, tuut, tule aga meile“ ja A. Törnuddi (Soome) „Peidutamine“.

Solistina esinesid A. Pappmehl (viul) ja prof. T. Lemba ning sooritasid Edv. Griegi Sonaadi viiulille ja klaverille ning O. Merikanto „Armuunelm“ ning „Valse-lente“.

Arvustus.

Viimase hooaja koori kontsertide seeriast oli väljapaistvamaid Tallinna Rahvaulikoolide Seltsi segakoori kontsert T. Vettik'u juhatusel. Tuleb tugevalt allakriipsutada neid saavutusi, mis sarnase häälematerjaliga on kätte saadud. Siin on näha, et keskmise häälematerjaliga koor anderikka juhataja käes võib üllatavaid tagajärgi anda. Kuidas seda on saavutatud, on koorijuhi saladus. Töö tunnistab aga, et T. Vettik'ul on koorijuhi närv, — loomulik ning tugev juhataja talent, — mis ühes kunstniku musikaalsusega ning sädeleva temperamendiga võimaldavad sarnasi häid tagajärgi, mida on näidanud korduvalt tema koor. Koor osutub T. Vettik'u käes äärmiselt tundelikuks ning paenduvaks instrumendiks ning tema laul on alati publikut tugevalt kütkestanud: on saavutatud alati südamlikum side koori ja kuulajaskunna vahel.

Suure rõõmuga tuleb ka allakriipsutada sellele tendentsile, mis valitseb repertuaari valiku hääs maitstes. Siin on läbi viidud ning koorile omaseks saanud meie omapärane laul. T. Vettik hangib ikka uusi töid, ning kontserdi kavad koosnevad ikka väärtuslikkudest uudispaladest, milliste tõlgitsemine nõuab juba koorilt peenemat hingelaadi ning läbielamusi — intelligentsust, ja juhatajalt tugevat intellekti.

Ning peab mainima, see ongi koorile oma iselaadilise põhjamaise ilmekuse pääle vajutanud. See koor on juba ammu üle kasvanud vanast shabloonist, milles meil veel palju tegutsetakse. T. Vettikul ja tema kooril on silmapaistvad teened meie omapärase koorilaulu arendamises, kuna nad sammuvad ses suhtes kindlasti esirinnas.

Eelpool öeldu maksab üldiselt koori kohta, tema arenemist ning kujunemist ära märkides oma andeka ning energilise juhi püsimatul tahtel ja juhatusel.

Mis puutub viimasesse esinemisse, siis koosnes kontserdi kava 12 laulust, mis kõik uued ning milledest pooled esiettekandel. Nii lauldi T. Vettik'u

**Noori heliloojaid, kelle töödest koosnes Tallinna Meestelaulu
Seltsi kontserdi kava**

T. Vettik

R. Päts

E. Aav

E. Võrk

„Kas tunned maad“, siis stiilne, omapärase põhjamaise koloriidiga „Lemmelaul“ ning tujust säravat „basso ostinatoga“, rahvaviisile baseeruvat, tehniliselt hästi leitud ning arendatud ja koorile soodsalt kirjutatud „Tuut, tuut, tule aga meile“; R. Päts'i huvitavaid, hästi väljatöötatud etnograafilisi „Pill oll' helle“ ja „Saja, saja vihmakene“; J. Aavik'u mänglevat „Neiu“, V. Mikkola „Rohutirtsu pulmasõit“ ja Törnudd'i „Peidutamine“.

Mis minu laulude ettekandesse puutub, siis pean ütleva, et inestamisväärselt oskab T. Vettik haarata lauludes meeleolu, mis minu mõtteid väga otsekoheselt tabab. „Meie Leenikene tantsib“ oli omas leidlikus tõlgitsemises just kui uus, samuti „Tihase mäng“. „Lindude laulus“ oli juhataja just erilist rõhku pannud laulu miljööle — ja see tehniliselt raske laul lauldi otse üllatava meisterlikkusega. Ning „Jaan läheb jaanitulele“, — selles oli hoogu, oli spontaansid tõuse, suurt tuju ning ülemeelelikkust. **Mart Saar.**

Tallinna Meestelaulu Seltsi XXXVI kontsert 24. märtsil Eestoonias.

Seekordne kontsert äratas erilist tähelepanu: Kava koosnes ainult Eesti helitöödest ja veel kõige nooremate heliloojate omist. Isegi Mart Saare nimi vilksatab kavas, olgugi vaid mõne soololauluga. Sellaselle suuna murrangulle anname meie küll väga suure põhimõttelise tähenduse ning hindame suurel häämeel juhataja prof. Topmani teeneid ses suhtes. Nii oli kavas E. Võrgu koorilauludest: „Ehitagem Eesti kodad“, „Lilleside“ ja „Kalevipoeg“, E. Aava „Sõjalaul“, „Oma saar“ ja „Nooruse aeg“, R. Pätsi „Pääliku hüüd“ ja „Sarve laul“, T. Vettiku „Kuu kahvatu“ ja „Pilamine“. Ettekantud laulud on kõik alles käsikirjades peale T. Vettiku „Kuu kahvatu“, mis ilmunud „Tallinna Meestelaulu Seltsi Laulude Kogus XIII“.

Solistina esines pr. P. Neuman Tartust. Ta laulis M. Saare „Lauliku talve üksindus“, „Tuule hõlmas, luule hõlmas“, „Süö karja, sinetä karja“ ja „Kui mina laulan“, A. Kappi „Metsateel“, ja A. Lähte „Alpilill“ ja „Primula veris“.

A. Kappi koraalivariatsioonidega esines orelil prof. A. Topman.

„Ilo“ laulukoori kontserdil 25. märtsil kanti ette Itaalia helilooja Enrico Bossi „Canticum canticorum“ (Salomoni ülemlaul) D. Orgussaare juhatusel. Solistideks olid Kusminina ja A. Arder. Sama kontsert korrati suurel reedel Toomkirikus.

Samal õhtul andis Tallinna Rahvaulikoolide Seltsi koor eelmise kontserdi täiendatud kavaga Ringhäälingu Studios kontserdi.

E. M. O. kontsert

1. aprillil, Palmipuude pühal kanti nim. koori poolt ette Händeli oratoorium „Messias“. Solistideks oli Paula Preem, Karl Ots ja Karl Viitol. Juhatas Juhan Aavik.

Suure Reede muusika.

Suurel reedel oli kolm vaimulikku kontserti. Toomkirikus andis „Ilo“ Bossi „Salomoni ülemlaul“, Jaani kirikus Tallinna Meestelaulu Selts klassikutest ning Kaarli kirikus Kaarli lauluselts J. Jürgensoni kantaadi „Pärast õhtusöömaega“.

Välissolistidest esinesid Tallinnas viimasel ajal jaapanlanna Teiko Kiva ooperis ja viulistik Miron Poljakin.

Tallinna Meestelaulu Selts külastab sel kevadel Tartut, kus annab 2 kontserti. Tallinnat külastab aga Tartu üliõpilas-segakoor.

oo

Mart Saare helitööde kontsert Tartus

Akadeemiline meeskoor korraldas 30. märtsil „Vanemuises“ Mart Saare helitööde kontserdi. Kavas oli esitet koorilaul, soololaul ja klaverimuusika.

Mart Saar pole eriti meeskooridele kirjutanud. Kas ei armasta ta meeskoori või pole olnud tarvidust selle järgi? Arvan viimase põhjenduse õigema olevat, kuna Tallinna Meestelaulu Selts pole kunagi ühtki Saare laulu laulnud, samuti kõik teised meeskoorid. Erandiks selles on ainult Akadeemiline meeskoor, kes suure eduga mõne aasta eest esines Ungaris just Mart Saare lauludega, samuti mineval aastal Tallinnas, kus lauldi „Tihase mäng“, „Hiir hüppas“, „Tipa-tapa hällilaul“ ja „Seitse sammeldanud sängi“. Kuna Saare segakoori lauludes valitseb rahvuslik joon ja karge, põhimaine koloriit, mis meile juba päris omaseks saanud niivõrd, et nad domineerivad alati paremate kooride kontsert-repertuaares, siis oli uudiseks Saare laule kuulda ka meeskoorilt. Ning peab ütleva, et ka meeskooris kõlavad Saare laulud väga huvitavalt. Laul tuletab meelde teiste põhjamaade meeskoori laulu koloriidilt — muidugi mõista tugeva Saare individualiteediga, milles domineerib rahvuslik noot.

See on jälle võit, jälle üks samm edasi meie omapärase muusika arenemisteel!

Kuna Tallinnas Saare muusika juba täie eluõiguse omanud, ja kooride kontsertidel kunagi ei puudu Saare laule, samuti väga rahvarikkad on olnud tema helitööde kontserdid, mida on korraldet perioodiliselt, (Esimese korraldas „Tungal“, teise helilooja ise ja kolmanda Tallinna Rahvaülikoolide Seltsi segakoor.), siis tundub Saar Tartus veel kaunis võõrana, kuigi hr. Neuman juba aasta kümme eest sääl samasugusi kontserte korraldas. Kuid iga vähegi arenenum koor ei saa mööda hiilida sellasest muusikast — kuna sellest loobumine oleks meie muusikaelus paigal tammumiseks. Saare laulud, samuti ka mitme teise, ka noorema põlve heliloojate omad, nõuavad kooridelt palju suuremat kokkulaulu — siis nad kõlavad hääd, ning kui koor selle kord on saavutanud, siis alles taipab ta neid töid hinnata, alles siis mõistab ta sarnase muusika omapärist ilu. Siis tundub muu muusika isegi väga labasena ning ebahuvitavana. Kahjuks aga pole suurem osa meie laulukoорidest harjunud tööd tegema, kuna nende senine repertuaar, meie vanemate heliloojate tööd, mis juba igand, samuti igasugu võõras materjal, millega nad end ikka on toitnud, ei esita suuremaid ülesandeid. Mõni proov — ning laul juba kõlab. Kuid sisulist huvi ning koloriidi kompaktsust on seal küll ime vähe. Kõlade kompositsioonid on seal primitiivsed, sama primitiivne on ta ka rütmiliselt ning temaatiliselt. Kuid Saare muusikas on see kõik palju komplitseeritum — ja selleks on rohkem tööd vaja, et hääled omavahel ning häälerühmad end leiaksid. Uued kõlakombinatsioonid, rütmiline värskus, samuti väljatöötus ning meloodiline joon — nendega

on suurem osa kooridest väga harjumata. Need on väga suuresti ikka veel mõjutet ning mõjutakse ikka veel suure hoolega vanast saksapärasest laulust. Meie koorid peaks õppima rohkem intensiivsemalt tööd tegema laulude kallal. Mis kergel käel laseb end teha, sellel pole ka sisulist kaalu!

Üks sarnaseist koorest, kes tööd oskab teha, on ka Akadeemiline meeskoor. Tema juhataja muusikaline maitse suhtub õieti aja ülesannetele ning repertuaaris on olnud niisugused nimed, kui Tobias, Kapp, Läte, Saar. Selle maitse on juhataja sisendand ka oma koori. Ei kujuta omale ette, kudas küll suhtuks see koor näit. Hermannite või Kappeli lauludelle, mis nii väheütlevad sisuliselt ning ilusaks ülesandeks. Saare laulud on aga sellele koorile eriti jõupäraseks ning ilusaks ülesandeks. Ning rõõm, et meil ikka sarnaseid laulukoore juure sigineb kellel südame suureks ka tulevased ajad ja laul. Aastakümneid on juba meie koorid paigal tammunud — aeg on juba edasi minna, muidu jääme oma naabritest ja muist kultuurrahvastest hoopis maha. Ning meie oma hingeelugi jääb kõledaks, tühjaks... Suurt laulu armastust ning kultuuri tunnet Akadeemilises meeskooris. Tunnustame seda sihti ning toetame soojalt teda selles „tänamatus ülesandes“, mille ta omaks võtnud (sest sarnast tööväge pole meil kuigi palju), kuna palju kergem oleks tal laia publiku ees loorbere lõigata paigal tammumisega, millest nii paljud veel ikka vasikavaimustuses. Õnne edasi Akadeemilisele meeskoorile — see tee on õilsaim tee!

Peale vaimlise külje on juhataja L. Neuman ka suurt hoolt kannud oma lauljate häälematerjali arendamise eest. Kooris on tugevalt tunda hääle kooli mõju, häälerühmad sulavad. Eriti sulay on see pianos — mis koori tugevam külge. Kui forte kooris veel habras — siis on see tingit küll hääle noorusest — ja ka, arvan, veel üldisest laulmisviisist — kuna juhataja siin küll koori temperamenti hoiab tugevalt sordiino all. Ses suhtes näeks ma küll meeeldi kooris suuremat jõuküllust et koor saaks end ka mõnikord väljapuistata — kuna muusikaline temperament peab omama laia tunnete skaala ja väljendus-diapasooni. Hõisata on mõnikord tarvis, ürgjõuliselt hõisata! Ja kuigi see alguses vast metsik on — sisemiselt siiski nii väga tarvilik — küll ta pikapääle aga kokku sulab kunstiliseks tervikuks. Nii arvan mina. Ei taha aga ses suhtes etteheiteid teha lugupeetud juhatajale, kuna igal juhatajal on oma meetod, mille järel ta omi sihte saavutab. Ning koor on veel noor ja väljavaated olemas. Kuid kontserdil pakkus ta suurt muusikalist naudingut. Nii laulis ta müstilise „Seitse sammeldanud sängi, Koju, Kodumaa, Meie Leenikene tantsib, Allik, Karjase kaebus, Laps ja tuul ning Laulu eestvõtja. Laulud leidsid kõik vastava ilmeka tõlgitsemise, eriti meisterlikult tõlgitseti „Ainult pääle varju ja kätele tööd“. See laul kõlab meeskooris spontaansemalt kui segakooris. Palju jõulisem oli siin see põhjamaine tunnelm, see põhjamaise mulla hingeõhk. Samuti suurepäraliselt kõlasid „Laulu eestvõtja“, „Koju“, „Allik“ j. m. Kuigi „Seitse sammeldanud sängi“ ja „Karjase kaebus“ leidsid hää meeleolulise tõlgitsemise, kaotavad nad aga meeskooris palju oma ilust. „Seitse sammeldanud sängi“ on üks paremaid Saare laule ja ka üldse paremaid meie koori literatuuris. Kuna segakoor juba oma värvimitmekesiduse poolest on palju rikkam meeskoorist — siis jäi see tore laul meeskooris võrdlemisi monotoonseks. (Ka tempo oleks

võinud olla nobedam). Mind on ikka vaevand kui painaja „See'p see Eesti muistne põli, muistne põli mure põli“, kus mingilt ebamaiselt, kui Manala majadest kostab kaebus altides viisina meeskoori süngel koloriidil... See laul on küll vaim meie vaimust, see on selle halli aja hingepeegel...

Kahju ka, et Tartus pole kohast kontsertsaali, kuna „Vanemuise“ lava kontsertide jaoks akustiliselt väga ebasoodne. Nii mäletan et mullu „Estoonia“ kontsertsaalis see „kammer-koor“ sai palju ümarikumalt väljendada omi tugevaid külgi — pianot ning peent dünaamikat — kui õõnsakõlalises „Vanemuises“.

Hää eduga laulis Saare soololaule pr. Paula Neuman. Pr. Neumanil on

Koorijuhid! Levitage Muusikalehte!

sümpaatne hää! ning ta tõlgitsemine usutavalt otsekohene. Nii sobisid hästi temale „Lumi tuiskab, mina laulan“, „Olin enne eide kodu“, „Süö karja, sinetä karja“, „Kui mina laulan“, kuna „Meie tamm läeb tantsimaie“ ei sobi oma jõurikkuselt ning hoolet ja lopsakuselt sopraanile — ja naishäälele üldse. Ka meeloluliselt väga huvitav, meloodiliselt lihtne ja kaasmängult väga varjundirikas „Hainale, kullale“, mille ettekanne nõuab suurt muusikalist küpsust — esitati päris veenvalt. Klaveril saatis omase meisterlikkusega autor.

M. Saare klaveripaladega esines meie parim Saare tõlgitseja Erika Franz hää eduga.

Heliloojalle avaldati sooja poolehoidu, annetati lilli, samuti ka teistele esinejaile kunstnikkele, ning kontserdist jäi ilus mulje. **T. Vettik.**

oo

Kellel õigus?!

Hiljuti oli Tallinnas Meestelaulu Seltsi kontsert, kus esiettekandele tulid nooremate eesti komponistide helitööd. Mõni päev hiljem oli Tartus Mart Saar'e helitööde õhtu.

Nende kahe kontserdi arvustused on eesti muusika omapärase ilme ja iseloomu kohta lahkuminevaid arvamisi esile toonud.

Tutvustame lugejaid mõlema arvustusega täielikult, kuna kõneall olev küsimus eesti noore muusikaelus on küllalt suure tähtsusega, mille kohta teine kord veel sõna võtame.

A. Lemba kirjutab „Vaba Maa“ 28. märtsist s. a.:

„Tallinna meeslaulu-selts korraldas oma 36. kontserdi laupäeval „Estoonia“ saalis prof. A. Topmani juhatusel, kes kogu eeskava oli kokku seadnud meie nooremate heliloojate koorilauludest. Vanematest komponistidest olid esitatud Läte, Kapp ja Saar soololauludega pr. P. Neumanni ettekandel ja oreil ka Kapp oma meil juba tuntud „koraali variatsioonidega“, mida prof. A. Topman ise temale omase kunstilise tõlgitsemisega mängis.

Koorilauludest äratas tähelepanu Võrgu „Kalevipoeg“, mis küll rahvalaulu taolises toonis kirjutatud on, aga siiski Vene mõjust veel täiesti vaba ei ole, nagu ka Aavi, Pätsi ja Vettiku laulud. Oli ju meil aeg, kui rahvas laulis oma poolt loodud sõnadelt Saksa rahvaviise, missuguseid ka pärast Eesti viisideks loeti. Niisamuti on ka vist mõned Vene soldatilaulud mõju avaldanud, millega on ka seletatav, et rahvalaulud, nagu näit. „Üles“, „Ketra Liisu“ j. t., tuletaavad Vene laule meelde. Kui veel arvesse võtta, et meie heliloojad Tobias, Kapp ja Saar on Vene koolist välja tulnud, siis on ka täiesti arusaadav, miks näit. mõned koorilaulud, nagu Saare „Hällilaul“ ja „Seitse sammeldanud sängi“, on Vene komponistide rahvalaulude väljatöötamise eeskujul seatud (samad tertside ja sekstide paralleelsed käigud diatoonilises laadis nagu Borodini „Vürst Igori“ esimeses kooris ja Glasunovi „Ei uhneni“ laulu transkriptsioonis). Skandinaavia komponistid, Sibelius ja Grieg, kes oma muusikalise hariduse on Saksamaal saanud, väljendasid oma rahvuslist elementi oma loomingus kõige tugevamalt, ilma et nad oleksid Saksa kooli pärast ka Saksa mõju alla langenud. Eesti laulu ja muusika stiili leidmine on sellepärast just raskeks muutunud, et heliloojad ei saa ise aru sellest, et nad Vene muusika mõju all seisavad.

Aavi lauludest võiks ära märkida rohkem omapäraseks lauluks tema efektse „Sõjalaulu“, kuna tema kahvatu „Oma saar“ ja liig lühikene „Nooruse aeg“, on juba nõrgemad. Pätsi ja Vettiku laulud on koorile küll tänulikult kirjutatud, aga sisuliselt mitte väljapaistvad.

Meestelauluseltsi koor laulis prof. Topmani meisterlikul juhatusel kogu eeskava hiilgavalt. Pr. P. Neuman laulis oma kena häälega muuseas Saare soololaule autori isiklikul kaasmängul.“

Mõni päev hiljem (3. IV. 1928) kirjutab „Dorp. Zeitungis“ C. Hunnius:

„Helilooja (M. Saar) kuulub Eesti andelisemate heliloojate hulka ja on nimelt Eesti, tugeva rahvusliku ilmega *) koorilaulu kirjanduses lugupeetud nime omale võitnud.“

Seda soovitamam oli teda kord terve õhtu läbi tema loomingus jälgida. Saar on oma kalduvuste poolest, nii palju kui nägime, eeskätt vokaalhelilooja. Koorilaulu alal on, nii palju kui orienteeritud oleme, tema ilusamad ja tähtsamad teosed.

Erika Franz tutvustas meid seekord Saarega kui klaverikomponistiga, kes Chopini ja Skrjabini traditsioonidega ühineb, kuid tugevasti moodsa atonaalse voolu poolt mõjutatud on, mitte muusika kasuks, mis kauni kõla ja ilu kunst peab olema ja mitte karistamata kuiva ebakõla ühetoonilist kõrvet ei otsiks, kus kõik orgaaniline elu sureb. Mängijale seatakse siin sagedasti pianistiliselt raskeid ülesandeid, mida küll mängija virtuooslikult lahendas, kuid teatav mitterahulduse tunne jääb järele kui arvestada selle jõu ja töö kulutusega, mis siin tänamata ülesanne nõuab. Kuid allakriipsutada tahan helimaalinea basso ostinatoga väga meeleolurikka, impressionistiliselt mõjuva looduspildi „laul männile“.

„Soololaulude rida, kus helilooja ise iseäranis ilusasti, tihti otse geniaalse

*) Kõik harvendused toimetuse poolt.

tule ja hooga kaasa mängis, ja kus klaveri saade peale — Schuberti vaimus täiesti ühevääriliselt laulu häälega väljatöötatud on, näitas rikkalikumat meloodilist leidlikkust, mis tundub tugevasti Eesti rahvaviisi mõju all olevat. Naturaal heliloori kareda suursekundi käigu eelistamine, mis harmooniale väga sagedasti natuke bizarr ise loomu annab, sagedane melankoolse meeololu koloriidi esikohalolemine, mis selgesti avalduva kalduvusega monotoonia poole laulus veelgi suurendatakse — see põhjeneb nähtavasti rahvuslikus rahvaiseloomus — on kohti, kus musikaalne pearaskus rikkama põhimaalina just saatemängus on kuna lauluhääl pikemat aega retsitatiivselt — kaasitades — ainult vähete häälte kitsates piirides liigub, siis üllatav jälle tugevad temperamendi hood lõbusamates, tantsi — motiividena stiliseeritud kohtadel — on otsast otsani rikas, värviküllane elu, mis siin meile vastu astub, kus oma rahva hingeelu hästi tundev helilooja ennast meile väga kaasa kiskuvalt avaldas. Teda toetas sealjuures mõjurikkalt andeline laulja Paula Neuman, kes rahvusliliselt läbipõimitud stiili iseäraldust lauldes oma sooja, pehme tämbriga sagedasti väga peeneid hingelisi aktsente väljendava häälega — iseäranis veenduvalt mõjule tõi, ja üldse oma lapsemeelselt veetleva naiselikkusega see õige tõlgitseja on lihtsameelse rahvaviisi peal põhjeneva laulule, mis vaatamata tugeva moodsa stiliseerimisele, mida helilooja oma soololauludele annud — siiski oma ühendust rahvaviisi lihtsameelsusega kusagil ei katkesta ja kus musikaalse maiasmokale just nende kahe meeolulilma ühendamine, ühelt poolt rahvaviisi lihtsus ja teiselt poolt kultuuriliselt ülearenenud raffinement, eriti võrtsitud maitsepeensuse valmistab, milleta moodne kuulaja enam ei rahulduks. Ja nüüd õhtu hiilgepunkt koorilaul akadeemilise meeskoori poolt, oma peenetundelise juhataja L. Neuman'iga, kes oma hästi distsiplineeritud, jõurikkalt ja küllaldaselt mõjuva noorusliku lauljaskonnaga kindlasti esirinnal oli ja rohkearvulist kuulajaskonda elavate, täiesti ära teenitud kiiduavaldustele kaasa kiskus. kahjuks ei luba ajalehe ruum rohkeid üksikasju otsast otsani huvitavates, tihti imeilusates toodangutes ette tuua, kus Mart Saare heliloolu oma aulisemat võidukäiku pühitseb. Eriti alla kriipsutama peab ilusad, kodumaa loodusest inspireeritud meeoluküllased luuletused Karl Sööti, Juhan Liivi ja Anna Haava sulest, kelle viimane „Oh kodumaa“ silmapaistvaid kompositsioonilisi peensusi väljendab, esimesi soojade kiiduavalduste spontaanselt lahtipääsu väljakutsus ja heliloojale sooja ovatsiooni tõi. Viimased koorilaulud olid eriti silmapaistval kõrgusel nii kompositsioonidena kui ka ettekande poolest. Suurepäraselt mõjusid Saarelt klaveril saadetud koorid, ka koor soolohäälega, mis kui hele lill tumedalt metsaäärelt eraldus. Salapäraselt mõjuv „Kõju“ selle imelise hingelise noodiga, kus lõpuks veel ainult üksildaselt põlev heliküünlake järele jääb peale täielt kõlavate, nüüd kustuvate koorihelide — siis pühalikult tasase „Karljase kaebuse“ suurepärase mõju, ning nii puht rahvapärast mõjuv kaksikkõne metsa meelitava tuule ja lapse vahel — see on see Saar, kes ei ole veel mitte moodsa ebakultuuri sireeni-häälte poolt lahtikiitud ehtsa, sügava lihtsameelse rahvaviisi

emalikult rinnalt liivakõrbe hingeta atonalitääti, kuhu meie enam kaasa-
minna ei jõua ja kus kõik jumalik elu jumalaks loodud vaimus sureb, sest et
tal taevaga kokku puutuv inspireeriv õnnistus puudub, milleta ei ole olemas
ilu kunstis.“ Nii C. Hunnius, kes juba varem ka Eesti lehtedest muusikaar-
vustajana tuntud ja kes pikemat aega on elanud Lääne-Euroopa kui ka Vene
muusikatsentrumites ja viimased aastakümned Eestis on elanud, ning erilist
huvi põhjamaa muusika rahvuslise omapära vastu (Grieg, Sibelius) on aval-
danud.

Kellel õigus?!

oo

Täiendavaid märkeid eelproovidelt

L. Neuman

Nüüd on laulupeo eelproovidel juba õige täpne pilt saadud sel-
lest, kuidas laulukoorid ühest või teisest laulust jagu saavad ja kui-
das nad üldse ühele ehk teisele laulule suhtuvad.

Minu juhutada olevatest segakoori lauludest on rahuldavat
ettevalmistust leidnud senini Tobiase „Teel“ ja „Varas“, samuti Läte
„Laul rõõmule“, kui mitte arvesse võtta, et viimase laulu juures
sõnade mittetundmine teises ja kolmandas salmis laulu edu ja
mõnu märksa vähendada võib, mispärast viimastel proovidel eriti
neid salme läbilaulma peaks.

„Terve Suomeni maa“ on hää olnud säääl, kus alumine rida
lhk. 154 ja ülemine rida lhk. 155 korras on olnud. Aga soome-
keelsed sõnad?! Peas peavad need olema.

Enamasti puuduliku ettevalmistusega on olnud Vörk'i „Tulevik“
ja Saare „Valuvõtmise laul“. Kuid ei ole veel põhjust arvata, et
laulud kavast välja peaksid jääma, kui juhid ja lauljad veel täien-
davaid sõbralikke sooviavaldusi arvesse võtavad. „Tuleviku“ kohta
olgu otsekohe tähendatud: ta on rohkem üksikoori kui ühendatud
kooride laul. Kuid ühendatud kooridele kergenduseks on helilooja
mõned väiksed muutused ette võtnud, mis kooridele suureks ker-
genduseks ja peakomistuskohad laulus nüüd kõrvaldatud on.

Lhk. 32 algab sopran teises reas esimeses taktis oma noodi
„g“ sõnal „ta“ alles takti viimasel kaheksandikul (seni oli
neljandal kaheksandikul).

Lhk. 33 jääb teise rea viimases taktis esimese bassi „g“
ära ja ta laulab selle asemel teise bassiga koos noodi „e“.

Lhk. 32 tuleb kerges pianós, mitte venitades, kaks lugedes
(mitte enam $\frac{3}{4}$ nagu laulu õppimise ajal). Et venitamist ära hoida,
tuleb ka lhk. 33 piano laulda kaks lugedes, kuid sealjuures lauljaid

ka kiirema $\frac{3}{8}$ harjutada, mida sel leheküljel laulupeol nähtavasti välja lööma pean, sest ka viimastel harjutustel selgus, et lhk. 33 viimase rea esimene noot sopranis teise kaheksandiku asemel on paljudel õpitud sisseastega kolmandal kaheksandikul, laudes niiviisi sõnal „lainte“ mitte kaheksandikke, vaid kuueteistkümmendikke, mis muidugi vale.

Nii siis seda laulu natuke kiiremas tempos (kui ettekandel tarvis), kodus veel harjutada, muidu venitame.

Nüüd veel üldmärkusi selle laulu ettekande kohta: algus, nagu harilik kõnelaul, küsimine, „mis on, mis paistab“, ilma erilise elevuseta; „kaugel merel“ tasa, piano, rahulikult kaugusesse vaadates. Huvi, elevus selle vastu, mis paistab, mis tuleb — kasvab, tõuseb ja annab ennast juba tunda sopranide fortes. Lhk. 31 „või udu hall“. — Bassid ja tenorid! mitte täie jõuga! Kergelt! Tõus tuleb alles ühes sopranidega.

Sama lehek. „mis hing vast“ mitte liiga pikkamisi, mis võtaks ette ära laulu lõpu mõju „on surm vast“. Nüüd lhk. 32, kerges, rohkem heljuvas pianos laulda. Nii meeshäältel lhk. esimeses reas, kui ka pärast naishäältel. Viimane „ma usun“ ja „nüüd küll“ kindlas, laias fortes laulda, kahanemata! Siis $\frac{3}{8}$ lüüa ja pehmelte seotud pianos meeste „kuid kas ta see?“ Terve lehekülg piano põhjal, alles viimane rida valmistab ette suurt laia tõusu kuni fortissimo sõnadel „kerkib ees“ (lhk. 34). Nüüd otse, lühikese hingetõmbe järele edasi, kahanemata fortes terve lause „kas minu igatsust kannab ta?“ Selle järele piano „kas on mu lootus tema pääl?“, lõpetades rit. ja pp. Selle järele esimene „või toob“, mitte täie jõuga, mida tarvis läheb kordamise lõpul „meie randa“. Nii siis järk-järguline tõus fortissimo, millele järgneb nii tasa kui võimalik laulda ja aeglane, rahulik, seotud ja meeololus nagu paha aimav, paha kartev „on surm vast leidnud aset seal?“, mille viimane akkord vaikusse ära kaob.

Valuvõtmise laul lhk. 84. Osa lauljaid kipub ikkagi puhta f (fa) asemel fis (fa diees) laulma teises taktis ja vastavas kohas teistes häältel. Seepärast tähelpanu sellele kohale! Lhk. 85 viimane takt sopranis: suurem osa lauljaid laulgu viit, see on alumist häält, kõrgema jaoks jätkub paarist sopranist igast koorist — olen sellele juba varem tähelpanu juhtinud, kuid mitte kõik ei ole seda tähele pannud.

Lhk. 87 kolm viimast takti korduvalt ja kindlaks harjutada meeshäältel: I tenor koos I bassiga ja II tenor koos II bassiga; tasa alustada ja paisuva fortenti lhk. 88 esimeses taktis, et säält peagi jälle kahaneda pianissimo. Lhk. 88, 89 ja 90 on meeshäälte osa, seepärast natuke hoolt ja tähelpanu siin meeste poolt — osa ei ole tõesti mitte raske, tarvis ainult natuke

kokku laulda; kus aga väga väiksed koorid, siis vähemalt hääled selgeks, kindlaks õppida. Lhk. 92 õpitagu enne kindlaks mees-tega; siis üheskoos naishäältega. Palju korrata rasket lehekülge 92, kuid alustades juba lhk. 91 esimese noodiga ja peatuseta 92 leheküljele üle minna! Imelikul viisil olid mitmed koorid mõlemad leheküljed oma ette üksikult võetuna kaunisti ära õppinud, kuid üleminekul lhk. 91 viimasest noodist järgmisele leheküljele oli „lugu otsas“. Seepärast ka üleminekut kindlaks õppida, peatuseta! Laulu esimest osa tuleb õige elavas, rutulises tempos laulda.

Teel. Lhk. 57. Mitte rutata, rahulik heliliin! Neli kaheksandikku lugeda! Teises reas sopraniid kindlasti ja korruga teises taktis soli päält fa-dieesi pääle üle minna! Lhk. 58 teisest reast pääle ainult vähe, vaevalt märgatavalt „elavamalt“. Rahulikult, oma ette üksilduses tõusvad mälestused. Iärk-järguline ilus tõus. kuni aeglaselt, rahulikult kahanevate bassideni sõnal „ammu“ lhk. 59, teine takt. Ja siis, terve koor korruga mitte rutates, alles neljandal löögil tasa sisse astuda sõnadel „ju ununud“. Nüüd toob tõusu ja elavust sama lehekülje teine rida, kuna kolmas rida jälle pianoni kahaneb.

Nüüd lhk. 60. Tähtis: pianost algav järkjärguline tõus kuni ff (esimene takt kolmandas reas) ja säält jälle kahanemine kuni pianos kustuva sõnani „lootused“, lhk. 61 esimeses reas.

Nüüd väga tasa ja pikalt teise rea algus, mis aga vägeva fortenti kohe paisub sõnas „vahe“. See on otsustav, karm, kõle saatulik silmapilk inimese elus, mille kohta meile ligemat seletust annab järgnev rida sooja, laia, rahuliku, mureliku viisiga altos: „tuleb veel muudki, mis kallist ma kaotand“. Punkteeritud noodid sõnades muud-ki ja ka-o-tand. Need rahulikult välja pidada, mitte ühepikkused kaheksandikud laulda!

Viimane lhk. 62. Sõit on nii igav! Ja ka muusika kahaneb, kustub. Hingamine vale kohtadel rikub selle ilusa lõpu ära, seepärast hingatagu siin ainult neis kohtades, kus komad sõnades ja hingamismärkidena pandud, Lõpuks aga enne fermaati, mis fortega algab ja siis kustub sõnal „vaotand“.

Mälestus võttis küll inimese oma täie mõju alla, nagu tangide vahele, kuid peagi kustuvad jällegi need mälestused teadvusest, jättes nagu unesse...

Väga ilus laul, kui mõttega, maitsega ja meeleoluga ettekantud. Seepärast mitte ialgi tühje noote laulda, vaid helisevaid mõtteid ja tundeid. Kuigi üldkooris see palju raskem, kuid ka siin sinna poole püüda!

Mitmesugust

Lauljate liidu volikogu koosolek

peetakse lauljate liidu nõukogu otsusel pühapäeval, 13. mail, s. a. Tallinnas. Päevakorras: 1927. a. aruanne, 1928. a. eelarve, üldlaulupeo aeg ja koht, üldlaulupeo kava, valimised põhikirja järele, järgmised maakonna-laulupeod ja jooksvad küsimused.

Akadeemiline meeskoor Tapal, Kohtlas, Jõhvis ja Narvas.

Tartu üliõpilastest akadeemiline meeskoor, mida juhatab IX laulupeo üldjuht L. Neuman annab laupäeval 21. aprillil kontserdi Tapal, pühapäeval 22. skp. kelle 4 p. l. Kohtlas, sama päeva õhtul Jõhvis ja esmaspäeval 23. aprillil Narvas.

Eeskavas on ainult Eesti heliloojate tööd, nende hulgas ka eeloleva laulupeo kavast.

Kaastegevad on klaverikunstnik Erika Franz ja helilooja Mart Saar, kes koorile klaveril kaasa mängib ja kelle töödest terve rida uusi kompositsioone eeskavas.

Tööliskonservatoorium Moskvas.

Revolutsiooni 10. aastapäeva mälestuseks asutati Moskvasse tööliste — pühapäevakonservatoorium. Uue õppeasutuse eesmärgiks on tõsta muusikalist kultuuri ja tööliste ning talupoegade hulgast arenemisvõimalusi anda muusikaandlile inimestele. Kooli juure on kutsutud ka eriharidusega muusikuid, kes koorilaulu, keel- ja puhkpillide orkestrite eest hoolitsevad. Peale selle jagab esimehe tööliskonservatoorium oma õpilastele teadmisi veel muusikateooriast, muusika-aegloost- ja literatuurist ühes algteadmistega koori- ja instrumentide käsitamisest.

Kooli õppekavas seisab: 1) Elementaar-teooria, 2) muusikaline literatuur, 3) instrumentide õpetus ühes lauluõpetamisega, 4) orkestrimäng ja koorilaul, 5) muusika-aeglugu ja populaar-teaduslikud ettelugemised muusikast. Ettenähtud on veel õpilaste osavõtt kõigist suurematest kontsertidest. Õpetus koolis on mak- suta; õppetöö kestvuseks on üks aasta. Õpilastena eelistatakse talupoegi ja töölisi.

„Ungari rahvusmuusika sõbrad“.

Ungari vanamuusika alalhoidmiseks ja arendamiseks asutati hiljuti „Ungari rahvusmuusika sõprade selts“. Asutamiskontserti peeti 20. jaanuaril Budapesti konservatooriumis. Peale keskselti asutati ka provintsi 50 sama- sihilist organisatsiooni. Vanu rahvalaule, mis sajangute vältel juba unustusse jäänud, tahetakse nende ettekannete läbi rahvale uuesti tutvustada. Ka erikoolide avamine rahvalaulude arendamiseks on kavatsusel. Seltsi asutaja dr. J. v. Szilágyi juba aastapikku tegi ettevalmistusi uue seltsi rajamiseks ja alalise propagandaga suutis inimesi selleks kaasatõmmata.

Moe ja muusika tujudest.

Ühes Viini ajakirjas ilmus hiljuti jutuaamine saksa modernkomponisti Arnold Schönbergiga. Toome sellest jutuaamisest Schönbergi olulisemaid ütelusid: „Noorte püüded on enamvähem sarnased Viinis, Berliinis kui ka Pariisis.

Nende siht on võitu saada romantikast. Mina olin võib olla esimene, aga iga noor püüab rajada omale iserada, nagu kõigi rahvuste muusikudki tarviliseks peavad oma töis tugea omapärasusele. Moed muusikas on vaevalt püsivamad kui daamide moed. Prantslased näitavad kerget, vabata ja vaimurikast muusikat, mis aga rahu on ja oma selguse üle küllalt soovida lubab.

Neegrimuusika, ka see ei või jääda ilma mõjuta. Kui rahvusmuusika igatseb see täiel määral inimese järele, kes teda kõrgema kunstivormini arendaks, nagu Brahms ja Liszt seda ungari- ehk Chopin poola rahvusmuusikale lasid osaks saada. Mõeldagu ainult sellele lausele Beethoveni trios, mis „Thème russe“ peale on kirjutatud. Ka jazz on rahvamuusika primitiivsemaid vorme, mis välja on kasvanud laiemast rahvamassist. Midagi kestvat on aga vaevalt jazziga ilmale tulnud. . .“

A. Schönberg töötab juba kauemat aega suurema draama kallal, mille tiitlit ta aga esialgu veel ei avalda, kuid milline töö muusikalisest küljest kindlasti mõnd üllatust pakub. Peale selle on tal kavatsusel veel komponeerida üht viiulikontserti Kreisleri jaoks, et ka sinna sissepõimida ajavaimule kohast modernismi.

Jõululaulud tantsumuusikaks.

Hiljuti oli ühes Müncheni ajalehes sõnum, et kusagil Berliini „esimese järgu võõrastemajas“ mängitakse üldtuntuid jõululaule jazzkapelle poolt tantsuks. Asja järelepärides kaebasid mängijad isegi selle maitsevaesuse üle, kuid tähendanud: „Meilt nõutakse seda, muidu lendame oma kohalt“.

Toitluskorraldus 10. Saksa laulupeol.

Eelseisvaks Saksa laulupeoks Viinis, kus juba tegelastena esinevad üle 100.000 laulja, on kõnealla võetud ka laulupeost osavõtjate toitlusküsimus. Iga laulupeo pileti peale kindlustatakse lõunašöök, kuna söögi ja jookide hinnad määratakse ametlikult kindlaks.

17 aastane professor!

17 aastane (!) viiulikunstnik Stephan Sonkoly, Hubay ja Kodály õpilane, kutsuti Budapesti konservatooriumi professoriks.

Prof. Frédéric Lamond,

kuulus pianist ja Beethoveni mängija, kes ka Tallinna kontsertpublikule tuntud, on kutsutud Dresdeni helikunsti akadeemia klaveriõpetajate klassi juhatajaks.

Raadio muhamedluse vaimulikkude teenistuses.

Nagu üks saksa ajaleht kuuleb, on India linnades muhamediusuliste kirikute tornidesse kinnitatud raadio valjuhääldajad, mis inimesi palvele kutsuvad. Nüüd rahuldab kõiki kirikuid üksainukene muezzin (vaimulik), kes palvetunni algusest mikrofoni ees kuulutab ja samal ajal teatavad valjuhääldajad sellest rahvale.

Ameerikalik hullustus.

Kui kaugele jazz ja jazzkomponistid oma inspiratsiooniga lähevad, näitab L. Grünbergi üheaktiline töö, pealkirja all „Daniel Jazz“. Terve stseen mängitakse lõvide koopas ja Daniel on kerge käega muudetud neegriks. Et ettekande efekti suurendada, palutakse publikumi, et see parajal momendil lõvide kombel kaasmõirgaks. On aga küsitav, kas publik oma osa etendamisel mitte vilistama ei hakka — mõirgamise asemel!

Vanaaja muusikariista leid Kaldeast.

Briti muuseumi ja Pennsylvania ülikooli ühisel algatusel ettevõetud ekspeditsioon Kaldeasse, kuningatehaudade uurimiseks, tõi päevavalgele ühe haruldase vanaaja muusikariista. Teadusemehed leidsid kaevamistel 12 keelega harfi, mille vanadust arvatakse 3500 a. enne Kr. Harf on ehitatud puust ja kaetud kullaga, keeltepulgad on vasest ja samuti kuldnuppudega. Kõlakast on ilustatud mosaiikidega ja lõpeb üleval kuld vasikapeaga.

Uus helitöö Richard Straussilt.

Leuckarti kirjastusel Leipzgis ilmus hiljuti Richard Straussi uus helitöö meeskoorile ja orkestrile, mis kirjutatud J. v. Eichendorffi sõnadele „P ä e v a - a j a d“ (hommik — lõuna — õhtu — öö). See töö tuleb esiettekandele Viini Schubertiühingu poolt Saksa X laulupeol Viinis, prof. V. Keldorferi juhatusel. Uue helitöö kirjutamisel on autor silmaspidanud asjaolu, et selle ettekandmine ka vähematel kooridel ülejõu ei käiks. Nii on kooriosa kokkuseatud võrdlemisi kergelt, samuti pole ka orkestrit üle harilikkude piiride ületatud.

Beethoveni käsikiri oksjonil.

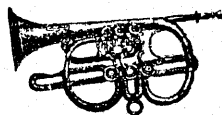
Ühel Berliini oksjonil ostis keegi Helveetsia muinsusesemetega kaupleja 25.000 frangi eest 12 leheküljelise Beethoveni käsikirja, millele oli kirjutatud marss tema ainukesest ooperist „Fidelio“. Sel puhul võttis sõna Helveetsia muusikapädagoogiline ajakiri ja avaldas soovi, et sarnaste esemete müügi puhul saadud summadest teatud protsent puudustkannatavate heliloojate heaks arvataks. Kui eraalgatusel see kavatsus läbi ei lähe, siis võiks seaduslikult sarnast sammu astuda, arvab kirjatüki autor lõpuks.

Jazz kirikus.

Inglismaal, Lancsteri Stephan-kirikus tarvitatakse kirikulaulude saatmiseks jazzorkestrit. Nagu selle kiriku vaimulik seletab, tahtvat ta tähendatud uendusega kirikulisi nende ükskõiksusest äratada. Ka kõrgemad kiriku vaimulikud olla selle uendusega päri.

III muusikapidu Heidelbergis.

Saksa vanemas ülikoolilinnas Heidelbergis peetakse käesoleva aasta 23.—25. maini III muusikapidu dr. Wilh. Furtwängleri juhatusel ja Berliini philarmoonikute kaastegevusel. Esimene õhtu on pühendatud Schuberti loomingu: Avamäng „Rosamunde“, lõpetamata h-moll sümfoonia ja c-dur sümfoonia. Teise õhtu kava koosneb modern meistritest: Eelmäng Pfitzneri ooperile „Palestiina“. Schönbergi laulud, Straussi „Till Eulenspiegel“ ja Bruckneri sümfoonia nr. 7. Kolmas õhtu jällegi on vanameistrite õhtu: Mozarti Divertimento. Bachi Brandenburgi kontsert nr. 5 ja Beethoveni sümfoonia nr. 3.

A. LEPS

(enne Nikolai Jürgenson)

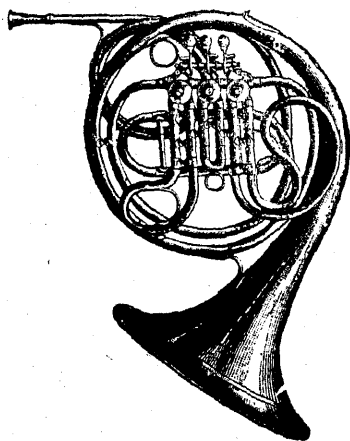
Hästi ja odavalt parandan kõiksugu vask puhk-
pille, klarnette jne.

Asutatud 1883. a. Mardi tänav 6/8 — Tallinn.

Muusikakoorid!

Muretsäge ainult

BOHLAND & FUCHS'I

wabriku puhkpille, sest need on Euroopa suurema vabriku saadused, hea töö, kerged puhuda ja hästi hääles. Suurem osa Eesti orkestreid mängivad juba BOHLAND & FUCHS'I puhkpillidega ja nad on aastate jooksul hinnaväärilistemaks osutunud.

RAIMUND KULL ütleb nende kohta: ...orkestrite organiseerimisel saab pillide küsimusest kõige otstarbekohasemalt ja paremalt üle sel teel, et seks tervete orkestrite koosseis Bohland & Fuchs'i pillidest komplekteeritakse, mis kahtlemata kõige puhtamat orkestri häälestust kui ka pillide headust ja vastupidavust pikema aja kestel kindlustab täieliku hinnaväärsuse juures“.

Müük vabriku hindadega ja soodsatel maksutingimustel.

Esindaja Eestis:

O.-ü. „Esto-Muusika“

Tallinnas, Viru tänav nr. 2.

Vastutav toimetaja: **Juhan Aavik**. — Väljaandja: **Eesti Laujate Liit**.
Toimetuse kolleegium: **J. Aavik, L. Neuman ja T. Vettik**.
Toimetuse ja talituse aadress: **Tallinn, Rataskaevu 22. Telefon 1-82.**
Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, Väike Pärnu mnt. 31.